

УДК 56.05

“ПАЛЕОНТОЛОГІЧНОМУ ЗБІРНИКУ” - 60 РОКІВ!

Галина Гоцанюк, Антоніна Іваніна, Ярина Тузьяк, Ігор Шайнога

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, Львів, Україна, 79005
e-mail: paleontolzbirnyuk@ukr.net*

“Палеонтологічний збірник” святкує 60-літній ювілей. Він заснований 1961 року Львівським геологічним товариством Львівського національного університету імені Івана Франка за ініціативою академіка О. Вялова. Цей збірник - єдине фахове видання в Україні в царині палеонтології та біостратиграфії, де публікують праці з актуальних проблем палеонтології, тафonomії, палеоекології, біостратиграфії верхнього докембрію, палеозою, мезозою, кайнозою України; наукову хроніку; результати палеонтологічних досліджень різних груп давніх організмів; праці з актуальних проблем регіональної стратиграфії. Станом на 2021 рік вийшло друком 52 номери “Палеонтологічного збірника” і 58 його випусків, що містять понад 1 150 статей на різноманітні палеонтологічні та стратиграфічні теми.

Ключові слова: “Палеонтологічний збірник”, палеонтологія, стратиграфія, геологічний факультет, Львівський національний університет імені Івана Франка.

Палеонтологія – це не просто фундаментальна наука про розвиток живого на Землі, вона увійшла в геохронологічний і структурно-речовинний каркас і так само невіддільна від геології, як геохімія чи геофізика. В загальній системі наукових знань геологія і палеонтологія належать до різних галузей: геологія до циклу наук про Землю, палеонтологія – до наук про Життя, але при цьому їхній зв'язок настільки глибокий, що вони не можуть успішно розвиватись окремо одна від одної. Ці дві науки настільки тісно взаємопроникли одна в одну, що породили і продовжують народжувати знання нової якості про розвиток Землі, про закономірності поширення корисних копалин, які були сформовані внаслідок функціонування складних природних систем. Давні рослинні і тваринні організми зіграли велику роль в процесі формування різних типів осадо- і породоутворення, корисних копалин чи в створенні умов середовищ, які впливали на біосферний і літосферний процеси. Палеонтологічні об'єкти утворюють осадові породи, корисні копалини, дорогоцінне каміння, становлять органогенні споруди, формують рельєф, а також є різноманітними індикаторами: хронологічних і просторових співвідношень геологічних тіл, фізичних чинників середовища, умов седиментації тощо і тому їх детальне монографічне вивчення сьогодні є актуальним. Зауважимо, що палеонтологія постійно розвивається та застосовує новітні практики. Саме вона внесла в геологію поняття часу, ідеї розвитку і зіграла вирішальну роль у створенні і розробці глобальної шкали геологічного часу – головного інструменту для визначення часово-просторових співвідношень геологічних тіл. У визначенні

відносного віку палеонтології, яка відображає неперервний еволюційний процес, немає альтернативи. Саме введення в геологію палеонтологічного методу зробило в ній переворот, унаслідок якого утворено нову фундаментальну геологічну науку – стратиграфію, в якій об'єдналися і дістали історичну інтерпретацію усі фізичні феномени геології і всі феномени життя на Землі. Сьогодні у світовій науковій практиці палеонтологічні об'єкти викликають великий інтерес, оскільки є відповіддю на широке коло питань у царині наук про Землю.

У Львівському університеті палеонтологічний напрям наукових досліджень зародився у 80-90-х роках XIX ст. на філософському факультеті Львівського університету; розвинений спочатку (з 1905) на геолого-палеонтологічній кафедрі, в подальшому (з 1924) на кафедрі палеонтології новоствореного природничо-математичного факультету; остаточно сформований в середині XX ст.

У післявоєнний час (1945) засновано геологічний факультет, на якому плідно працювали дослідники різних наукових геологічних напрямів. На території України та в суміжних регіонах активно провадять геологорозвідувальні та пошукові роботи на різні корисні копалини, а отже, виникає потреба детального стратиграфічного розмежування потужних осадових товщ, що і сприяло всебічному розвитку палеонтології та біостратиграфії. Внаслідок накопичення великої кількості зібраного фактичного палеонтологічного матеріалу постала необхідність у його систематизуванні та висвітленню у публікаціях, які стануть доступні широкому загалу фахівців-геологів. За ініціативою академіка О. Вялова, який вивчав палеонтологію, стратиграфію, геологію, тектоніку, історію розвитку різних геологічних регіонів світу та України і розвивав їхнологічні дослідження, створено Українське палеонтологічне товариство та засновано Львівську школу палеонтологів. Львівське геологічне товариство, яке активно діяло на геологічному факультеті, підтримало ініціативу академіка О. Вялова і 1961 року започатковано “Палеонтологічний збірник”.

“Палеонтологічний збірник” - єдине в Україні періодичне видання, в якому розглядають загальнотеоретичні і методичні питання, різноманітні проблеми палеонтології і стратиграфії України та інших геологічних регіонів світу. З 1965 р. “Палеонтологічний збірник” переведено в ранг міжвідомчого республіканського наукового збірника.

Тематикою Збірника є нові наукові матеріали щодо монографічного вивчення, систематики, філогенії викопних організмів, повідомлення з палеозоології, палеоботаніки та біостратиграфії України та суміжних регіонів. Статті збірника містять й палеонтологічні огляди, дискусії, інформацію про з'їзди, симпозіуми, колоквиуми, опрацьовані колекції, хроніку (матеріали, що стосуються діяльності палеонтологічних організацій, окремих дослідників), матеріали про визначні події Українського палеонтологічного товариства (УПТ), ювілеї видатних палеонтологів України, втрати науки тощо. Наукові статті ґрунтуються на нових палеонтологічних даних і мають такі складові елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття; формування мети, постановка завдань, методика та виклад головного матеріалу досліджень з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі.

Упродовж усієї історії видання Збірник виходить на кафедрі історичної геології та палеонтології (з 2019 р. – загальної та історичної геології і палеонтології) геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка. Відповідальними редакторами “Палеонтологічного

збірника” в різні роки були професори *О. Вялов* (1961–1964); *В. Горецький* (1965–1980); *Я. Кульчицький* (1981–1998); *Р. Лещух* (2001–2021), доцент *А. Іваніна* (з 2021). Склад редакційної колегії збірника також мінявся, в нього входили академіки АН УРСР *О. Вялов*, *В. Порфір'єв*, *В. Соколов*, член-кореспондент АН УРСР *В. Дідковський*, професори *С. Пастернак*, *О. Ейнор*, *А. Андреева-Григорович*, *С. Мороз*, *Д. Дригант*, *І. Венгліньський*, *П. Гожик*, *М. Іванік*, *Р. Лещух* та ін.

У новий склад редакційної колегії наукового періодичного видання, згідно з ухвалою Вченої ради Університету (протокол № 22/11 від 24.11. 2021 р., що затверджений наказом ректора № 5038 від 03.12.2021 р.), увійшли провідні фахівці з України та закордону. *Склад редколегії*: головний редактор – *А. В. Іваніна*, канд. геол.-мін. наук, доц.; заступник головного редактора – *Г. І. Гоцанюк*, канд. геол. наук, доц.; відповідальний секретар редколегії – *І. В. Шайнога*, канд. геол. наук, доц. *Члени редколегії*: *А. Васьковска*, д-р габіл., проф. (Гірничо-металургійна академія ім. С. Сташица, м. Краків, Польща); *В. Вімбледон*, д-р філос. (Університет Бристоль, Бристоль, Великобританія); *Л. В. Генералова*, канд. геол. наук, доц.; *В. П. Гриценко*, канд. геол.-мін. наук, доц. (Національний науково-природничий музей НАН України); *Н. І. Дикань*, д-р геол. наук, пров. наук. співроб. (Інститут геологічних наук НАН України); *Ю. З. Крупський*, д-р геол. наук, проф.; *В. В. Огар*, д-р геол. наук, проф. (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ); *О. П. Ольштинська*, д-р геол. наук (Інститут геологічних наук НАН України, м. Київ); *О. А. Сіренко*, д-р геол. наук, пров. наук. співробітник (Інститут геологічних наук НАН України, м. Київ); *О. А. Шевчук*, канд. геол. наук, пров. наук. співроб. (Інститут геологічних наук НАН України, м. Київ); *В. В. Манюк*, канд. геол. наук, доц. (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро); *Я. М. Тузяк*, канд. геол. наук, завідувачка Палеонтологічним музеєм Львівського Університету. Редакційна колегія цього наукового періодичного видання спрямована на висвітлення високого наукового рівня дослідницької роботи в царині палеонтології і біостратиграфії, належну обґрунтованість висновків, пропонувані авторами матеріалів. Це перетворило Збірник на науково-методичний осередок палеонтологічних досліджень України. Впродовж історії “Палеонтологічний збірник” неодноразово зазнавав й еволюційні зміни як в розширенні тематики, складі редакційної колегії, так і в дизайні, наприклад, титульної сторінки (рис.).

Серед учених, які регулярно публікуються на сторінках Збірника й репрезентують сучасну палеонтолого-стратиграфічну науку це доктори геологічних наук: *А. С. Андреева-Григорович*, *Л. М. Даценко*, *Р. Й. Лещух*, *В. В. Огар*, *Н. І. Дикань*, *О. А. Сіренко*, *Л. М. Якушин*, *О. А. Шевчук* та інші й велика кількість кандидатів геологічних наук.

“Палеонтологічний збірник” має велике значення як для палеонтологів, так і геологів загалом, адже він є єдиним всеукраїнським виданням, у якому публікують статті відомі вчені, аспіранти Львівського університету та науковці з багатьох інших навчальних і наукових закладів України. Результати практично кожної дисертаційної роботи за спеціальністю “Палеонтологія і стратиграфія” проходять апробацію на сторінках журналу. Серед статей збірника значну кількість присвячено результатам морфологічного вивчення мікроорганізмів – форамініфер, остракодів, діатомових водоростей, коколітів, спорово-пилкових комплексів та ін. Ці групи викопних організмів мають важливе значення для детального розчленування та кореляції осадових розрізів. Чимало статей приурочено вивченню вимерлих груп організмів – строматопорідей, коралів, криноїдей, морських їжаків, моховаток, губок, серпулід, брахіопод, моллюсків: головоногих, червононогих, двостулкових; членистоногих тощо. Під час досліджень різних груп організмів

Рис. "Палеонтологічний збірник" впродовж 60-ти років.

застосовано спеціальні методи збору та лабораторної обробки, що висвітлено на сторінках Збірника. Заслужують уваги матеріали, що презентують особливості поширення та еволюцію як палеоорганізмів, так і палеоботанічної тематики впродовж фанерозою.

Більшість публікацій у збірнику присвячено монографічному вивченню різних груп біоти. В публікаціях збірника описано понад 300 нових видів палеоорганізмів з геологічних регіонів України та зарубіжжя. Серед авторів публікацій – представники різних закладів вищої освіти і науково-дослідних організацій та установ України. Деякі фахові статті, присвячені результатам палеонтологічних досліджень, переросли в низку фундаментальних монографій у царині палеонтології та біостратиграфії. Є чимало публікацій, що розкривають сучасні, новітні напрями палеонтології та методики опрацювання фактичного матеріалу, а зокрема застосування електронно-мікроскопічного методу та методів математичної статистики в палеонтології і стратиграфії.

У “Палеонтологічному збірнику” висвітлено дискусійні питання щодо палеонтологічного обґрунтування регіональних стратонів різних систем фанерозою, стратиграфікації відкладів й уніфікації стратиграфічних схем. Ці публікації розкривають сутність палеонтолого-стратиграфічних досліджень і мають важливе значення для підвищення ефективності та якості регіональних геологічних робіт, розчленування і кореляції розрізів під час пошуків і розвідки родовищ корисних копалин, зокрема нафти та газу. Нові дані про палеонтологічні знахідки та відкриття в царині біостратиграфії доступні фахівцям наукових і виробничих установ.

У рубриці “Хроніка” систематично відображено у публікаціях визначні події в житті Українського палеонтологічного товариства, вшанування ювілярів-палеонтологів, творчий доробок і бібліографію видатних учених-палеонтологів.

Колектив кафедри загальної та історичної геології і палеонтології геологічного факультету злагоджено працює над оформленням і підготовкою до друку випусків “Палеонтологічного збірника”. Друк Збірника виконують за рішенням Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка у Видавничому центрі університету.

До 1991 року статті у збірнику друкували російською мовою, а далі друкують українською та англійською мовами, мають розширене резюме. Усі видання, починаючи з 2001 року, доступні в електронному вигляді на сайті <http://http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/paleontology>, а попередні видання готують до представлення в електронному вигляді. Під час виходу у світ нового видання виконують обов’язкову розсилку у бібліотеки навчальних та наукових установ України.

Збірник як наукове періодичне видання Львівського національного університету імені Івана Франка є широко відомим як в Україні, так і за її межами. Матеріали, надруковані у збірнику, широко використовують у науковій діяльності, на виробництві та під час навчального процесу. Колектив кафедри, маючи повний архів усіх видань, працює над їх оцифруванням, щоб ці матеріали стали загальнодоступними широкому колу науковців. Станом на 2021 рік вийшло друком 52 номери “Палеонтологічного збірника” і 58 його випусків, що містять понад 1 150 статей.

Збірник зареєстровано Міністерством юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію – Серія КВ №14605 – 3576Р від 29.10.2008 р. і затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16.05.2016 № 515 у «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

60 річний ювілей “Палеонтологічного збірника” - це чудова нагода зробити певний аналіз і підсумки здобутків наших попередників у палеонтологічній царині досліджень і сформуванню завдань на майбутнє. Колегам-палеонтологам і всім авторам публікацій бажаємо нових цікавих експедицій та палеонтологічних знахідок, більше оригінальних статей, а також якнайшвидшого внесення “Палеонтологічного збірника” до реєстру міжнародних наукометричних баз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоніжка П. Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945-2010): довідково-інформаційне видання / П. Білоніжка, О. Матковський, М. Павлунь, Є. Сливко. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 518 с.
2. Горецкий В. А. “Палеонтологический сборник” за десятилетие / В. А. Горецкий // Палеонтол. сборник. – 1976. – № 13. – С. 3–10.

3. *Гоцанюк Г. І.* Палеонтологічному збірнику – 55 років / Г. І. Гоцанюк, А. В. Іваніна, А. Я. Данилів, І. М. Мар'яш // XXXVII сесія Палеонтологічного товариства НАН України “Проблеми обґрунтування регіональних стратонів фанерозою України” : зб. наук. праць ІН НАН України. – Київ, 2016. – С. 14–16.
4. *Гоцанюк Г. І.* Палеонтологія у Львівському національному університеті імені І. Франка (80 років кафедрі історичної геології та палеонтології) / Г. І. Гоцанюк, О. І. Волошиновська, Р. Й. Лещух, А. В. Іваніна // Проблеми стратиграфії фанерозою України. – Київ, 2004. – С. 268–271.
5. *Іваніна А. В.* Кафедра історичної геології та палеонтології: Довідково-інформаційне видання / Г. І. Гоцанюк, А. В. Іваніна, Р. Й. Лещух, Я. М. Тузяк [та ін.]. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 68 с.
6. *Лещух Р.* Кафедрі історичної геології та палеонтології у Львівському національному університеті імені Івана Франка – 90 років / Р. Й. Лещух, Г. І. Гоцанюк, А. В. Іваніна // Палеонт. збірник – 2014. – № 46. – С. 3–10.
7. Енциклопедія. Львівський національний університет імені Івана Франка: Довідкове видання: у 2 т. Т. 2 : Л-Я. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 716 с.

REFERENCE

1. *Bilonizhka P.* Neolohichni fakultet Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka (1945-2010). Dovidkovo-informatsiine vydannia / P. Bilonizhka, O. Matkovskiy, M. Pavlun, Ye. Slyko. – Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka, 2010. – 518 s.
2. *Horetskyi V. A.* “Paleontolohycheskyi zbornyk” za desiatyetye / V. A. Horetskyi // Paleontol. sbornyk. – 1976. – № 13. – С. 3–10.
3. *Hotsaniuk H. I.* Paleontolohichnomu zbirnyku – 55 rokiv / H. I. Hotsaniuk, A. V. Ivanina, A. Ya. Danyliv, I. M. Mariash // XXXVII sesii Paleontolohichnogo tovarystva NAN Ukrainy “Problemy obgruntuвання rehionalnykh stratoniv fanerozoii Ukrainy” : zb. nauk. prats IHN NAN Ukrainy. – Kyiv, 2016. – S. 14–16.
4. *Hotsaniuk H. I.* Paleontolohiia u Lvivskomu natsionalnomu universyteti imeni I. Franka (80 rokiv kafedri istorychnoi heolohii ta paleontolohii) / A. V. Ivanina, O. I. Voloshynovska, H. I. Hotsaniuk, R. Y. Leshchukh // Problemy stratygrafii fanerozoii Ukrainy. – Kyiv, 2004. – S. 268–271.
5. *Ivanina A. V.* Kafedra istorychnoi heolohii ta paleontolohii. Dovidkovo-informatsiine vydannia / A. Ivanina, H. Hotsaniuk, I. Shainoha, Ya. Tuziak [ta in.]. – Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka, 2006.– 68 s.
6. *Leshchukh R.* Kafedri istorychnoi heolohii ta paleontolohii u Lvivskomu natsionalnomu universyteti imeni Ivana Franka – 90 rokiv / R. Y. Leshchukh, H. I. Hotsaniuk, A. V. Ivanina // Paleont. zbirnyk – 2014. – № 46. – S. 3–10.
7. Entsyklopediia. Lvivskiy natsionalnyi universytetu imeni Ivana Franka. Dovidkove vydannia: v 2 t. T. I : A–K. – Lviv : LNU im. Ivana Franka, 2011. – 716 s.

Стаття надійшла до редколегії 01.10.21

Прийнята до друку 08.11.21

"PALEONTOLOGICAL COLLECTION" - 60 YEARS!**Halyna Hotsanyuk, Antonina Ivanina, Yaryna Tuzyak, Ihor Shaynoha**

Ivan Franko National University of Lviv
Hrushevsky Str. 4, Lviv, Ukraine, UA – 79005
e-mail: paleontolzbirnyk@ukr.net

The “Paleontological Collection” celebrates its 60th anniversary. It was founded in 1961 by the Lviv Geological Society of the Ivan Franko National University of Lviv on the initiative of Academician

O. Vyalov. This collection is the only professional publication in Ukraine in the field of paleontology and biostratigraphy, which publishes works on current issues of paleontology, taphonomy, paleoecology, biostratigraphy of the Upper Precambrian, Paleozoic, Mesozoic, Cenozoic of Ukraine; scientific chronicle; results of paleontological research of different groups of ancient organisms; works on topical issues of regional stratigraphy. As of 2021, 52 issues of the “Paleontological Collection” and 58 of its volumes have been published, containing more than 1,150 articles on various paleontological and stratigraphic topics.

Keywords: “Paleontological collection”, paleontology, stratigraphy, faculty of geology, Ivan Franko National University of Lviv.